

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА МАХСУС
ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

**ЎЗБЕКИСТОН ДАВЛАТ САНЪАТ ВА МАДАНИЯТ ИНСТИТУТИ
ҲУЗУРИДАГИ ПЕДАГОГ КАДРЛАРНИ ҚАЙТА ТАЙЁРЛАШ ВА
УЛАРНИНГ МАЛАКАСИНИ ОШИРИШ ТАРМОҚ МАРКАЗИ**

“Тасдиқлайман”

Тармоқ маркази директори

_____ О.А.Хасанов

2016 йил «__» _____

**“Шакл тасвири психологияси ва идрок қилиш назаряси”
модули бўйича**

ИШЧИ ЎҚУВ ДАСТУРИ

Малака ошириш курси йўналиши: Тасвирий ва амалий санъат (турлари бўйича)

Тингловчилар контингенти: Олий таълим муассасалари профессор-ўқитувчилари

Тошкент – 2016

Модулнинг ишчи ўқув дастури Олий ва ўрта махсус, касб-хунар таълими ўқув-методик бирлашмалари фаолиятини Мувофиқлаштирувчи кенгашининг 2016 йил “___” _____даги ___-сонли баённомаси билан маъқулланган ўқув дастури ва ўқув режасига мувофиқ ишлаб чиқилган.

Тузувчилар: К.Беҳзод номидаги МРДИ “Тасвирий санъат тарихи ва назарияси” кафедраси доценти,

Фатхуллаев Равшан Саъдуллаевич

Такризчилар: **Жанубий Корея Республикаси Конгук университети** профессори, PhD Kim In Og

К.Беҳзод номидаги МРДИ
“Дастгоҳли рангасвир” кафедраси доценти,
Ўзбекистон халқ рассоми М.Н.Нуриддинов

Ишчи ўқув дастури ЎзДСМИ хузуридаги педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тармоқ маркази мажлисида маъқулланган (2016 йил _____ - сонли баённомаси).

КИРИШ

Дастур Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 12 июндаги “Олий таълим муассасаларининг раҳбар ва педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” ги ПФ-4732-сон Фармонидаги устувор йўналишлар мазмунидан келиб чиққан ҳолда тузилган бўлиб, у замонавий талаблар асосида қайта тайёрлаш ва малака ошириш жараёнларининг мазмунини такомиллаштириш ҳамда олий таълим муассасалари педагог кадрларининг касбий компетентлигини мунтазам ошириб боришни мақсад қилади.

Дастур мазмуни олий таълимнинг норматив-ҳуқуқий асослари вақонунчилик нормалари, илғор таълим технологиялари ва педагогик маҳорат, таълим жараёнида ахборот-коммуникация технологияларини қўллаш, амалий хорижий тил, тизимли таҳлил ва қарор қабул қилиш асослари, махсус фанлар негизида илмий ва амалий тадқиқотлар, технологик тараққиёт ва ўқув жараёнини ташкил этишнинг замонавий услублари бўйича сўнгги ютуқлар, педагогнинг касбий компетентлиги ва креативлиги, глобал Интернет тармоғи, мультимедиа тизимлари ва масофадан ўқитиш усулларини ўзлаштириш бўйича янги билим, кўникма ва малакаларини шакллантиришни назарда тутди.

Дастур доирасида берилган мавзулар таълим соҳаси бўйича педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш мазмуни, сифати ва уларнинг тайёргарлигига қўйиладиган умумий малака талаблари ва ўқув режалари асосида шакллантирилган бўлиб, бу орқали олий таълим муассасалари педагог кадрларининг соҳага оид замонавий таълим ва инновация технологиялари, илғор хорижий тажрибалардан самарали фойдаланиш, ахборот-коммуникация технологияларини ўқув жараёнига кенг татбиқ этиш, чет тилларини интенсив ўзлаштириш даражасини ошириш ҳисобига уларнинг касб маҳоратини, илмий фаолиятини мунтазам юксалтириш, олий таълим муассасаларида ўқув-тарбия жараёнларини ташкил этиш ва бошқаришни тизимли таҳлил қилиш, шунингдек, педагогик вазиятларда оптимал қарорлар қабул қилиш билан боғлиқ компетенцияларга эга бўлишлари таъминланади.

Қайта тайёрлаш ва малака ошириш йўналишининг ўзига хос хусусиятлари ҳамда долзарб масалаларидан келиб чиққан ҳолда дастурда тингловчиларнинг махсус фанлар доирасидаги билим, кўникма, малака ҳамда компетенцияларига қўйиладиган талаблар такомиллаштирилиши мумкин.

Қайта тайёрлаш ва малака ошириш курсининг ўқув дастури қуйидаги модуллар мазмунини ўз ичига камраб олади.

Модулнинг мақсади ва вазифалари

Олий таълим муассасалари педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш курсининг **мақсади** педагог кадрларнинг ўқув-тарбиявий жараёнларни юксак илмий-методик даражада таъминлашлари учун зарур бўладиган касбий билим, кўникма ва малакаларини мунтазам янгилаш, малака талаблари, ўқув режа ва дастурлари асосида уларнинг касбий компетентлиги ва педагогик маҳоратини доимий ривожланишини таъминлашдан иборат.

Курснинг **вазифаларига** қуйидагилар киради:

“Рангтасвир (турлари бўйича)” йўналишида педагог кадрларнинг касбий билим, кўникма, малакаларини узлуксиз янгилаш ва ривожлантириш механизмларини яратиш;

- замонавий талабларга мос ҳолда олий таълимнинг сифатини таъминлаш учун зарур бўлган педагогларнинг касбий компетентлик даражасини ошириш;

- педагог кадрлар томонидан замонавий ахборот-коммуникация технологиялари ва хорижий тилларни самарали ўзлаштирилишини таъминлаш;

- махсус фанлар соҳасидаги ўқитишнинг инновацион технологиялари ва илғор хорижий тажрибаларни ўзлаштириш;

- “Рангтасвир(турлари бўйича)” йўналишида ўқув жараёнини фан ва ишлаб чиқариш билан самарали интеграциясини таъминлашга қаратилган фаолиятни ташкил этиш.

Модул бўйича тингловчиларнинг билими, кўникмаси, малакаси ва компетенцияларига қўйиладиган талаблар:

“Шакл тасвирининг психологияси ва идрок қилиш назарияси” курсини ўзлаштириш жараёнида амалга ошириладиган масалалар доирасида:

Тингловчи:

- Ижодкор шахсининг ривожланиши ва шаклланиш хусусиятларини;
- ижодкор фаолияти ҳақида умумий тушунчаларни;
- ижодкорнинг тасавури ва кўриш хотираси хусусиятларини;
- тасвирий санъатда асрлар мобайнида шаклланган услубий анъаналарни;
- тасвирий санъатда реалистик мактаб намоёндаларини;
- ижодкорнинг индивидуал ифодалаш хусусиятлари;

- тасвирий санъатнинг замонавий концепциясини;
- рангтасвирда анъанавий ва замонавий услубларни;
- бадиий ижодиётда тасаввур оламини;
- ижодда темперамент ва қобилият ҳақида умумий тушунчаларни;
- характерда одатийлик ва индивидуаллилик хусусиятларини **билиши** керак.

Тингловчи:

- тасвирий санъат фанларида содир бўлаётган ўзгаришлар ва уларнинг ижобий натижаларини педагогик фаолиятга тадбиқ этиш;
- тингловчиларда фикрлаш қобилиятини шакллантириш;
- рангтасвирда инсон қиёфасининг мураккаб тасвирида руҳий ифодалаш;
- тингловчиларда кузатувчанликни ривожлантириш;
- ижодкор фаолияти ҳақидаги умумий ва индивидуал қирраларини ифодалаш ва етказа билиш **кўникмаларига** эга бўлиши лозим.

Тингловчи:

- тасвирий санъат фанларида содир бўлаётган ўзгаришлар ва уларнинг ижобий натижаларини педагогик фаолиятга тадбиқ этаолади;
- тингловчиларда фикрлаш қобилиятини шакллантиради;
- рангтасвирда инсон қиёфасининг мураккаб тасвирда руҳий ифодалайди;
- тингловчиларда кузатувчанликни ривожлантиради;
- рангтасвир санъатига оид асарларни замонавий усулларда ишлаш бўйича **малакаларига** эга бўлиши зарур.

Тингловчи:

- ижодкор шахсининг ривожланиши ва шаклланиш хусусиятларини ривожлантириш;
- ижодкор фаолияти ҳақида умумий тушунчаларни таҳлил қилиш;
- ижодкорнинг тасаввури ва кўриш хотираси хусусиятларини ривожлантириш;
- тасвирий санъатда асарлар мобайнида шаклланган услубий анъаналарни тушунтириб бериш;

- ижодда темперамент ва қобилият ҳақида умумий тушунчаларгаэга бўлиш;
- тавсирий санъатда йўналиш ва оқимлардаги услубларини ижодий ривожлантириш **компетенцияларига** эга бўлиши лозим.

Модулни ташкил этиш ва ўтказиш бўйича тавсиялар

“Шакл тасвирининг психологияси ва идрок қилиш назарияси” курси маъруза ва амалий машғулот, кўчма машғулот ҳамда мустақил таълим шаклида олиб борилади.

Курсни ўқитиш жараёнида таълимнинг замонавий методлари, педагогик технологиялар ва ахборот-коммуникация технологиялари қўлланилиши назарда тутилган:

- маъруза дарсларида замонавий компьютар технологиялари ёрдамида презентацион ва электрон-дидактик технологиялардан;

- ўтказиладиган амалий машғулотларда техник воситалардан, тест сўровлари, ақлий ҳужум, гуруҳли фикрлаш, кичик гуруҳлар билан ишлаш, бирор бир асарни тасвирлаш каби усулларини қўллаш назарда тутилади.

- кўчма машғулотда Бадиий академия марказий кўргазмалар залига ташриф буюрилади ва бирор бир табиат манзариси ёки инсон киёфалари танланади. Танланган асарга композициялар амалий машғулоти тугатилади ва дарс сўнгида таҳлил қилинади.

Модулнинг ўқув режадаги бошқа модуллар билан боғлиқлиги ва узвийлиги

“Шакл тасвирининг психологияси ва идрок қилиш назарияси” модули мазмуни ўқув режадаги “Рангтасвир фанини ўқитиш методикаси”, “Рангтасвир фанини ўқитишда компьютар графикадан фойдаланиш”, “Рангтасвирда тизимли таҳлил ва қарор қабул қилиш технологиялари”, “Тасвирий санъатда анъанавий ва замонавий услублар” ва “Арт маркетинг” ўқув модуллари билан узвий боғланган ҳолда педагогларнинг касбий педагогик тайёргарлик даражасини орттиришга хизмат қилади.

Модулнинг олий таълимдаги ўрни

Модулни ўзлаштириш орқали тингловчилар рангтасвир санъатида янги композицион ғоялар устида ишлаш, рангтасвирда ижодий тафаккур юритиш ва бадиий талқин этиш, рангтасвирнинг эстетик жиҳатлари ва бадиий дидни ривожлантириш, йўналиш ва оқимлардаги (классик-модерн) услубларини ижодий ривожлантиришга доир касбий **компетенцияларига** эга бўладилар.

Модул бўйича соатлар тақсимоги:

	Модулмавзулари	Тингловчининг ўқув юкلامаси, соат					
		Ҳаммаси	Аудитория ўқув юкلامаси				Муствақил таълим
			жумладан				
			Жами	Назарий	Амалий машғулот	Кўчма машғулот	
1.	Ижодкор шахсининг психологияси ва услублари	2	2	2			
2.	Ижодкор фаолияти ҳақида умумий тушунча.	2	2	2			
3.	Борлиқни идрок қилиш ва уни тасвирлаш.	12	10		6	4	2
4.	Бадиий фикрлаш хусусиятлари.	6	6	2	4		
5.	Ижодда темперамент ва қобилият ҳақида умумий тушунча.	6	6	2	4		
6.	Характерда одатийлик ва индивидуаллик.	2					2
Жами:30		30	26	8	14	4	4

НАЗАРИЙ МАШҒУЛОТЛАР МАЗМУНИ

1-мавзу: Ижодкор шахсининг психологияси ва услублари (2-соат).

Ижодкор шахсининг ривожланиши ва шаклланиш хусусиятлари. Шахс шаклланишида педагогнинг роли. Тасвирда динамика ва статиканинг вазифаси. Инновацион педагогик технологиялардан фойдаланилган ҳолда дарслар олиб борилади: слайдлар, альбомлар, видеофильмлардан фойдаланилади.

2-мавзу: Ижодкор фаолияти ҳақида умумий тушунча. (2-соат)

Тасвирий фаолиятда кўникма, маҳорат ва тажриба. Тингловчиларда кузатувчанликни ривожлантириш. Ижодкорнинг индивидуаллик хусусияти. Инновацион педагогик технологиялардан фойдаланилган ҳолда дарслар олиб борилади: слайдлар, альбомлар, видеофильмлардан фойдаланилади.

4-мавзу: Бадиий фикрлаш хусусиятлари.

Тингловчиларда фикрлаш қобилиятини шакллантириш. Ижодкорнинг индивидуал ифодалаш хусусиятлари. Бадиий ижодиётда тасаввур олами. Инновацион педагогик технологиялардан фойдаланилган ҳолда дарслар олиб борилади: слайдлар, альбомлар, видеофильмлардан фойдаланилади.

5-мавзу: Ижодда темперамент ва қобилият ҳақида умумий тушунча.

Характерда одатийлик ва индивидуаллилик. Тасвирий санъат фаолияти ва сезги. Ижодкорнинг руҳий ҳолати. Инновацион педагогик технологиялардан фойдаланилган ҳолда дарслар олиб борилади: слайдлар, альбомлар, видеофильмлардан фойдаланилади.

АМАЛИЙ МАШҒУЛОТ МАЗМУНИ

1-амалий машғулот:

Борлиқни идрок қилиш ва уни тасвирлаш.

Ижодкорнинг тасаввур оламини акс эттириши. Ижодкорнинг тасаввури ва кўриш хотираси хусусиятлари. Ижодкорнинг тасаввури акс эттиришида индивидуаллик. Махсус хона, рангтасвир ашёлари, мальберт, ҳар хил шакллар ва қиёфалар.

2-амалий машғулот:

Бадиий фикрлаш хусусиятлари.

Ижодкорда фикрлаш қобилияти. Рангтасвирда индивидуал ифодалаш хусусиятлар. Ижодкорда бадиий тасаввури кенгайтириш. Махсус хона, рангтасвир ашёлари, мальберт, ҳар хил шакллар ва қиёфалар.

3-амалий машғулот:

Ижодда темперамент ва қобилият ҳақида умумий тушунча.

Ижодкор характерда одатийлик ва индивидуаллилик. Ижодкорнинг руҳий ҳолати. Бадиий асарда шакллар руҳий ҳолатини акс эттирилиши. Махсус хона, рангтасвир ашёлари, мальберт, ҳар хил шакллар ва қиёфалар.

Кўчма машғулот (4 соат)

Атроф муҳит, Бадиий академия марказий кўргазмалар залига, музейларга ташриф буюрилади ва бирор бир табиат манзариси ёки инсон қиёфалари танланади. Танланган асарга композициялар амалий машғулотти тугатилади ва дарс сўнгида таҳлил қилинади.

Мустақил ишни ташкил этишнинг шакли ва мазмуни

Тингловчи мустақил ишни муайян модулни хусусиятларини ҳисобга олган ҳолда қуйидаги шакллардан фойдаланиб тайёрлаши тавсия этилади:

- меъёрий хужжатлардан, ўқув ва илмий адабиётлардан фойдаланиш асосида модул мавзуларини ўрганиш;
- тарқатма материаллар бўйича маърузалар қисмини ўзлаштириш;
- автоматлаштирилган ўргатувчи ва назорат қилувчи дастурлар билан ишлаш;
- махсус адабиётлар бўйича модуль бўлими ёки мавзулари устида ишлаш;
- тингловчининг касбий фаолияти билан боғлиқ бўлган модуль бўлими ва мавзуларни чуқур ўрганиш.

ЎҚИТИШ ШАКЛЛАРИ

Мазкур модул бўйича қуйидаги ўқитиш шаклларидан фойдаланилади:

- маърузалар, амалий машғулотлар (маълумотлар ва технологияларни англаб олиш, ақлий қизиқишни ривожлантириш, назарий билимларни мустақамлаш);
- давра суҳбатлари (қўрилаётган лойиҳа ечимлари бўйича таклиф бериш қобилиятини ошириш, эшитиш, идрок қилиш ва мантикий хулосалар чиқариш);
- баҳс ва мунозаралар (лойиҳалар ечими бўйича далиллар ва асосли аргументларни тақдим қилиш, эшитиш ва муаммолар ечимини топиш қобилиятини ривожлантириш).

БАҲОЛАШ МЕЗОНИ

№	Баҳолаш мезони	Максимал балл	Изоҳ
1.	Тест	2,5	1 балл
2.	Бадиий асар танлаш ва уни тасвирлаш.		1 балл
3.	Мустақил иш		0,5 балл

АДАБИЁТЛАР РЎЙХАТИ

I. Ўзбекистон Республикаси Президентининг асарлари

1. И.А.Каримов. Юксак маънавият - енгилмас куч. Т.: “Маънавият”. –Т.: 2008. -176 б.
2. И.А.Каримов. Ўзбекистон мустақилликка эришиш остонасида. - Т.: “Ўзбекистон”. 2011. -440 б.
3. И.А.Каримов. Она юртимиз бахту иқболи ва буюк келажаги йўлида хизмат қилиш – энг олий саодатдир. “Ўзбекистон”, 2015. – 302 б.

4. И.А.Каримов. Озодлик ҳавосидан тўйиб нафас олган халқ ўз йўлидан ҳеч қачон қайтмайди. Т. “Ўзбекистон”, 2016. – 28 б.
5. И.А.Каримов. Ҳаёт синовларида тобланган Қашқадарё эли ҳар қандай юксак маррани эгаллашга қодир. Т. “Ўзбекистон”, 2016. – 28 б.

II. Норматив-ҳуқуқий ҳужжатлар

1. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2006 йил 16-февралдаги “Педагог кадрларни қайта тайёрлаш ва уларни малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш тўғрисида”ги 25-сонли Қарори.

2. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2012 йил 26 сентябрдаги “Олий таълим муассасалари педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва уларнинг малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги 278-сонли Қарори.

3. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2015 йил 12 июндаги “Олий таълим муассасаларининг раҳбар ва педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва малакасини ошириш тизимини янада такомиллаштириш чора-тадбирлари тўғрисида” ги 4732-сон Фармони.

4. Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Маҳкамасининг 2015 йил 20 августдаги “Олий таълим муассасалари раҳбар ва педагог кадрларини қайта тайёрлаш ва малакасини оширишни ташкил этиш чора тадбирлари тўғрисида”ги 242-сонли Қарори.

III. Махсус адабиётлар

1. Булатов С. Тасвирий ва амалий санъат асарларини фалсафий-психологик таҳлили.- Т., 2010
2. Блейк В. Как рисоват фигуру человека. 2005. – 165 с.
3. Тавирий санъат амалиётида педагогларни тайёрлаш.-Т, 2006
4. Ҳудайберганов Р.А. Рангшунослик асослари. – Т.: Ғ.Ғулом нашриёти. 2006. – 220 б.
5. Худайберганов Р.А. КомпозисиҲ. - Т.: Шарқ, 2007. – 235 б.
6. Муинов О. Рангасвир. - Т.: Шарқ нашрети, 2008. – 195 б.
7. Худайберганов Р.А. Маҳобатли рангасвир техника ва технологияси .-Т.: Фан ва технология нашриёти.- 2015. – 130 б.
8. Deborah A. Rockman. The Art of Teaching Art: A Guide for Teaching and Learning the Foundations of Drawing-Based Art. - Oxford University Press, England 2000
9. Rudolf Arnheim. Art and Visual Perception: A Psychology of the Creative Eye.- University of California Press, USA 2004
10. Salvatore Greco. Multiple Criteria Decision Analysis: State of the Art Surveys.- Springer-Verlag New York, USA, 2005

11.Andrey Pakutte. An Introduction to Compyuter Graphics for Artists.-
Springer Publishing Company, Incorporated, USA 2013

IV. Электрон таълим ресурслари

1. www.ziyonet.uz
2. www.edu.uz
3. www.infocom.uz
4. www.gov.uz
5. www.dsmi.uz
6. www.dsmimarkaz.uz
7. www.natlib.uz

